

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' חינוך יסודי

הכלה למעשה

העלון למדריכי הכלה - איגרת מספר 5

כסלו תשע"ו

הערכת תהליכים וסטנדרטים - הכלה בית ספרית

מכתב אישי ממרכזת תחום הטיפול בפרט

מוריה טלמור

מכתב אישי ממנהלת האגף לחינוך יסודי

אתי סאסי

מדריכים יקרים,

אני נרגשת, בכל פעם מחדש, לשלוח לכם את העלון החדש, החמישי במספר, העוסק בתהליכי התבוננות פנים בית ספריים מנקודת מבט של הכלה.

כל העלונים משקפים את תהליכי העבודה שלנו, תנועה קדימה לצד תנועה פנימה, התבוננות על הקורה בעולם מתוך הספרות המקצועית לצד התבוננות על אשר קורה בתוכנו. בכל פעם אנו חוזרים אל הכלים שלמדנו ואל אלה שפיתחנו, משכללים אותם ומעמיקים בהם ולצד זה - מחדשים ומפתחים תובנות וכלי הדרכה נוספים. אני חוזרת ומזמינה כל אחד מכם לתרום מהידע שלו בעלונים הבאים.

אני מאחלת לכולנו שנת עבודה מוצלחת ומכילה.

באהבה, מוריה

שלום לכם מדריכים יקרים,

לפני מספר שבועות נכנסתי לתפקידי כמנהלת האגף לחינוך יסודי, ואני רוצה לנצל הזדמנות זו כדי להודות לכם על עבודתכם המבורכת שלמדתי עליה מהמנחות המחוזיות ומהדיווחים המגיעים מבתי הספר.

תפיסת ההכלה כפי שהיא מיוצגת על ידכם בעבודתכם בבתי הספר ובמחוז תואמת ל"אני מאמין" האישי שלי. כל תלמיד זכאי למצות את יכולותיו בתוך הכיתה, ותפקידינו כאנשי חינוך לייצר מצע חינוכי ואופרטיבי המאפשר לו שילוב מיטבי.

ככל שהתפיסה של שילוב הפרט בכיתה הכוללת המקיפה את כלל התלמידים תהיה ברורה יותר, וככל שנשכיל להבנות מנגנונים מאפשרים בבית הספר ולסייע בהרחבת מאגר הכלים הקיימים של הצוות החינוכי בבית הספר, כך נתקדם בצעדים גדולים יותר לעבר היעד.

אני מבקשת להודות לכל אחד ואחת מכם על עבודתכם המסורה.

בברכה ובהוקרה,
אתי

השחף/ ריצא'רד באך

אל תאמין למראה עיניך
כי כל שהן מראות לך
הוא הגבול בלבד.

התבונן בכוח הבנתך, גלה דברים
הידועים לך מכבר,
ואז תמצא את הדרך לעוף.
וזכור תמיד: השחף המגביה עוף,
הוא השחף המרחיק ראות..."

להעלות ולרדת / דוד אבידן

להבין משמע לרדת לסוף דבר.
אבל מה לעשות, אם סוף הדבר נמצא למעלה?
אז להבין - משמע לטפס במעלות הדברים,
דרך שבעה רקיעים ולמעלה מהם,
ושם הדבר נמצא, ממתין בעטיפה זוהרת, לא נגוע.
מה לעשות עם הדבר הבלתי-נגוע הזה?
איך לגעת ולא לגעת בהבנה?
זה עניין של הבנה דקה, של צליל,
אבל גם של דממה דקה ויכולת-המתנה,
אבל גם עניין של כושר-זינוק ברגע הנכון.
להבין משמע להגיע, וזה כבר עניין של לוגיסטיקה.
אבל להגיע אין משמע להבין, וזה כבר עניין מיסטי.
אז מה עושים עם זה?
קודם כל לא לרדת לסוף דבר, אלא לעלות אליו.
ואחר כך לא לגעת בדבר עצמו, אלא לגעת
בעצמו
למראה הדבר הגדול והזהר למעלה.
ואחר כך לא לסלוח לעצמנו על ההחטאה.

מהו בית ספר מכיל?

הערכת מסוגלותו של בית הספר להכיל את כלל התלמידים השוהים בו נובעת בראש ובראשונה מתפיסת העולם ומההבנה של מהי ההכלה החינוכית הבית ספרית. הערכה זו נובעת מהנחות יסוד בסיסיות. במסגרת עבודתנו כמנחות מחוזיות להכלה גיבשנו את ה"אני מאמין" שלנו לגבי מאפייניו של בית הספר המכיל.

אנחנו מאמינות ש...

- בית ספר שבו מתקיימים תהליכי הכלה המושתתים על תפיסות עולם מכילות, ייתן מענה ליותר תלמידים בחינוך הרגיל.
- בבית ספר שבו מתקיימים תהליכי הכלה משמעותיים, יתקיימו בו גם תהליכי למידה משמעותית המותאמת לצורכי הפרטים השונים בטווח ההתפתחות המשווער שלהם.
- מורה שיחוש תחושת שייכות וכבוד למקצועיות שלו ויקבל מענה ותמיכה לאתגרים המוצבים בפניו, יחוש מוכל ויוכל להכיל את תלמידיו /
- תהליכים בית ספריים הם דינמיים וצריכים להתפתח לאורך זמן.
- שינוי דורש התייחסות ל"שפת ההכלה": עיסוק בגורמים ולא (רק) בסימפטומים, זיהוי של צרכים ויצירת מענים המרחיבים את תחושת המסוגלות בארגון כולו.

תרבות - תפיסת עולם:

1. בית הספר תופס את עצמו כאחראי על כלל תלמידיו.
2. בית הספר מכיר בכך שכל אחד מתלמידיו זכאי ללמידה המותאמת לצרכיו - ונכון לבצע הנגשה פיזית ופדגוגית.
3. בית הספר מכיר בזכאות ובצורך של כל באי בית הספר (מורה, תלמיד, עובד) לתמיכה ולתחושת שייכות.
4. בית הספר הפועל על פי תפיסת "האחר הוא אני" רואה בשוניות משאב ולא מוקד קושי.
5. בית ספר מכיר בצורך בשיתופי פעולה עם ההורים והקהילה (הלוויינים) ובממשקים עם שותפי תפקיד המאפשרים את ההכלה פנימה והחוצה.
6. בית ספר עובד בהתערבות סביבתית, ולא רק בטיפול בפרט כמו "המודל הרפואי".

7. בית ספר פועל מתוך תפיסה מערכתית (אינטגרטיבית) בהתבוננות על הפרט ועל המערכת.
8. בית ספר עוסק בהתבוננות עצמית ברמה מערכתית בהקשרים של הכלה והדרה: יחסים, תבניות עבודה, שיטות הוראה.
9. בית ספר רואה בהון האנושי הבית ספרי משאב שיש לטפחו.
10. בית ספר מכיל הוא בית ספר המאפשר מרחב לשינויים ולגמישות (פתרון בעיות).
11. שפת ההכלה בבית ספר היא חלק אינטגרלי מהטרמינולוגיה הבית ספרית.

מדיניות - מסגרות ארגוניות

1. בית ספר מגדיר לעצמו את מטרת ההכלה שלו.
2. בית ספר מקיים מנגנונים של איגום משאבים.
3. בית ספר שקיימים בו מנגנונים הממפים את תמונת המצב הבית ספרית: לומדים, משאבים, צרכים, קהילות.
4. בית ספר מציג סדיריות ארגונית התומכות בפרט: מורה ותלמיד.
5. צוות בית הספר מעמיק את ההתבוננות על התלמיד בכל סביבות חייו ומתרגם אותן לתכניות התערבות.
6. בית ספר בונה מערך תומך ומעצים בנוגע לסוגיות מאתגרות למורים ולתלמידים.
7. ההתבוננות והטיפול בפרט בבית הספר נעשים כחלק מתהליכים חברתיים קבוצתיים כיתתיים.

יישום

1. בית ספר מקיים מעקב סדיר אחרי תלמידים ומתאים להם את הטיפול.
 2. בית ספר עוסק באופן תמידי וגמיש בצמצום פערים לימודיים, חברתיים, תרבותיים.
 3. בית ספר מקיים ברמה כיתתית למידה נגישה מותאמת ומגוונת.
 4. בית ספר מקיים מסגרות של למידה והתפתחות לצוותי ההוראה.
- כבית ספר מכיל צריך בית ספר לבחון את הקונטקסט הארגוני, את תרבות בית הספר ואת היישום בפועל של התרבות המכילה והמנחה.

על מנת לזהות אם בית הספר הוא ארגון מכיל יש לקיים תהליכי הערכה פנים בית ספריים.

בעלון זה אנו נעסוק במספר מישורים:

א. היבטים תיאורטיים הקשורים לתהליכים של הערכת הכלה בבית הספר.

ב. הצגת הכלים

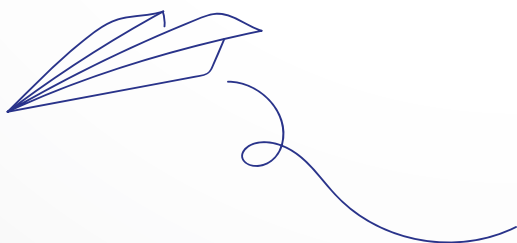
1. היכרות עם כלים המאפשרים הסתכלות כוללת על בית הספר כארגון מכיל.

2. היכרות עם כלי הערכה (מיפוי) לקביעת מטרות בית ספריות מכוונות פרט.

ג. קביעת מטרות בית ספריות - מהו השלב הבא? ואיך מדריכים את זה? הסתכלות חוזרת על מפת ההתבוננות.

ד. סדנה מלווה לתהליכי הערכה.

ה. החדש יתחדש והישן התקדש - הפניות לספרות מקצועית, ספרים ומאמרים, הפניות לסרטונים ומצגות רלוונטיות.

מהמחקר על קצה המזלג

היבטים, מושגים והגדרות של הערכה

"וירא האלוקים כי טוב"

במאמרו "ההערכה ככלי לשיפור הלמידה וההוראה" חוזר דוד נבו על הפסוק מספר בראשית: "וירא האלוקים כי טוב" כדי להדגיש את העובדה כי מקצוע ההערכה מופיע כבר בבריאת העולם.

להערכה פנים רבות ופרשנויות רבות שבאות לידי ביטוי בספרות המקצועית: קביעת איכות, דרך שיטתית להתבונן בנושאים חשובים ובתהליכים, ופעולה יומיומית המתבצעת כאשר עלינו להגיע להחלטה. על פי סטאק, גובה ולינקולן ההערכה היא פעילות הכוללת הן תיאור והן שפיטה (Stake, 1967; Guba & Lincoln, 1981).

חשיבות רבה יש לשאלה כיצד אנו תופסים את ההערכה: האם כפעולה המתבצעת באופן שיפוטי? או על פי התפיסה שבה תמכו קרונברך ועמיתיו (1980): כבחינה המיועדת לעזור בשיפור התכנית או תכניות בעלות יעדים דומים. לדבריהם, יש לראות בהערכה בחינה שיטתית של אירועים ותהליכים המתרחשים בתוך תכנית קיימת וכתוצאה ממנה.

אם בעבר האובייקט העיקרי שבו עסקה ההערכה במערכת החינוך היה התלמיד והישגיו הלימודיים, כיום הורחב מושג "אובייקט הערכה" והוא כולל גם תכניות לימודים, פרויקטים ומוסדות וארגונים.

הערכה פנים בית ספרית

"(If you can't measure it, you can't manage it" (Peter Drucker"

הכהן וולף, נירן ואמזלג באהר מציגות במאמר שלהן מספר הנחות יסוד:

- על מנת שבית הספר יצליח לממש את המטרות שהציב לעצמו, יהיה בעל יכולת גבוהה להסתגל לשינויים בסביבה ולעמוד באתגרים העומדים לפניו בתחומים הלימודיים, החינוכיים והחברתיים, עליו להעריך את עצמו באופן שוטף.
- מטרת ההערכה היא לפתח את בית הספר כמערכת ארגונית אוטונומית, דינמית ומתפתחת, בעלת כוחות פנימיים המסוגלים להובילה להשגת מטרותיה וחזונה.

- הערכה שיטתית מספקת לבית הספר כלי-עבודה המשמשים תשתית לתהליך מעגלי של מחקר פעולה. המחקר כולל את פיתוח החזון הבית-ספרי, בניית תכנית הפעילות הרב-שנתית, מעקב אחר דרכי הביצוע בפועל של התכנית מול התכנון והכנסת שינויים לתכניות והתאמתם למציאות בתוך בית הספר ומחוצה לו.
- חברי צוות בית הספר המקבלים על עצמם את המשימה, מתמקצעים בתחום ההערכה ומהווים "Reflective practitioners" (Schon, 1983).
- הערכה פנימית הופכת את צוות המורים לארגון לומד. שותפות מלאה של צוות בית הספר בתכנון, בביצוע, בהסקת מסקנות ובהפקת לקחים מהניסיון המצטבר מייצרת מחויבות ליישום ההמלצות
- ההערכה וראיית ההערכה כדרך-חיים, ולא כמשהו נקודתי, הנכפה מגורם חיצוני שיש לספק את דרישותיו (פרידמן, 2001).
- מידת המחויבות ליישום המלצות ההערכה תלויה, במידה רבה, במידת המעורבות של מקבלי ההחלטות בתהליך ההערכה. הערכה היא כלי בעל עוצמה רבה לסיוע לבית הספר לשאת באחריות לתהליכים ולתוצאותיהם ((accountability (Scriven, 1991)). לפיכך הלקוחות המרכזיים של ההערכה הם צוות בית הספר והנהלתו.
- למידה ארגונית בין כותלי בית הספר - למידה משותפת של צוות בית הספר נמצאה כאחד המאפיינים של בית ספר אפקטיבי (וולנסקי ופרידמן, 2003). לפיכך כדי להטמיע תרבות הערכה בית-ספרית על-פי התפיסה המוצגת כאן, אין די בהכשרה של איש צוות אחד בבית הספר בהערכה. הטמעת תרבות הערכה בבית הספר תתאפשר רק באמצעות למידה שיתופית של צוות הערכה בית ספרי בליווי מנחה מקצועי. הליווי מבטיח תהליך הערכה ברמה נאותה למרות התבצעותו על ידי "מתלמידים".

טיילר מציין ארבע שאלות מנחות לבחינת ההערכה:

1. אילו מטרות חינוכיות צריך או רוצה בית הספר להשיג?
2. אילו ניסיונות ופעולות יובילו להשגת המטרות הללו?
3. כיצד ניתן לארגן את יישומן של הפעולות הללו בצורה אפקטיבית ויעילה?
4. כיצד ניתן לבחון ולקבוע אם המטרות הללו הושגו?

בהתייחס לשאלה הראשונה, טיילר רואה שלושה מקורות עיקריים המנחים לקביעת המטרות.

1. שאלת צורכי הלומד

זיהוי הצרכים המיוחדים של הילד בהתאם להתפתחותו, לתחומי העניין שלו, לתרבות ולערכים עליהם גדל ועוד. כל זה מנקודת מבט הוליסטית - התבוננות בהיבטים קוגניטיביים לצד היבטים רגשיים וחברתיים והתבוננות הפרט בחברה על צורכיה ומאפייניה.

2. שאלת צורכי החברה

אחת המגמות של חינוך היא להכשיר את הלומד להיות חלק מהחברה בה הוא חי. לפיכך פועלת המערכת לשימור תרבות העבר ובמקביל להכשרת הלומד להיקלט בחברת העתיד המשתנה.

3. שאלת צורכי המקצוע

התכנית, הפרויקט.

הערכה פנים בית ספרית - מנקודת התבוננות של הכלה

פנים רבות להערכה בית ספרית, ואנו מתמקדים אך ורק בהערכת תהליכי ההכלה בבית הספר. הערכה אשר בהתייחס לעקרונות שהוצגו לעיל, צריכה להתקיים על ידי הצוות הבית ספרי בשיתוף מדריכת ההכלה. אך גם אם בית הספר טרם התפנה לתהליכים אלה, כלים האלה יכולים לסייע למדריכה למקד את מטרות העבודה שלה בבית הספר.

בעלון זה נתמקד במספר היבטים

- א. היכרות עם כלים המאפשרים הערכה פנים בית ספרית - על בית הספר כארגון מכיל
- ב. כלים עם כלי הערכה (מיפוי) לקביעת מטרות בית ספריות מכוונות פרט

ביבליוגרפיה

- בירנבוים, מ' (1997). חלופות בהערכת הישגים. תל-אביב: רמות - אוניברסיטת תל אביב.
- נבו, ד' (1992). ההערכה ככלי לשיפור ההוראה והלמידה. בתוך: זילברשטיין מ' (עורך). הערכה בתכנון לימודים והוראה: פרספקטיבה של המורה. משרד החינוך והתרבות. עמודים 5-12.
- Tyler, R. W., 1949. Basic Principles of Curriculum and Instruction, Chicago: University of Chicago Press

הצגת הכלים

כלים להערכה פנים בית ספרית - בית הספר כארגון מכיל:

- אינדקס ההכלה
- הערכה דינמית של ההתנהלות המערכתית של בית הספר להכלת הפרט - ד"ר פלורה מור
- צירים בהערכת בית הספר בעבודת ההכלה

**כלים להערכה (מיפוי הוליסטי) ולקביעת מטרות בית ספריות
מכוונות פרט**

- רמזור
- 360°
- אורט הוליסטי

הערות:

- כל אחד מבתי הספר נדרש להעביר מיפוי של צורכי התלמידים בהסתכלות הוליסטית.
- קיימת המלצה להוסיף כלי הבוחן את בית הספר כארגון מכיל מתוך הבנה שכלי זה יכול לעורר שיח פנים בית ספרי ולאפשר קביעת מטרות מדויקות לקידום תהליכי ההכלה בבית הספר.
- בחירת הכלי המתאים נתונה לשיקול דעת של בית הספר. הכלים המוצגים כאן הם רק המלצה. ניתן לבחון התאמה של כלים מקבילים.

כלים להערכה פנים בית ספרית - בית הספר כארגון מכיל

אינדקס הכלה Ainscow, Booth, Dyson

אינדקס ההכלה מציע לבתי הספר תהליך תומך של ביקורת עצמית והתפתחות אשר נשען על ההשקפות של הצוות, התלמידים, ההורים ושאר חברי הקהילות המקיפות את בית הספר. הוא בוחן בצורה מדוקדקת כיצד ניתן להפחית מחסומי למידה ופחדים מפני השתתפות עבור כל תלמיד ולשפר את האקלים הלימודי בבית הספר.

אינדקס ההכלה הוא משאב שנועד לתמוך בפיתוח גישה מכילה בבתי ספר. זהו מסמך מקיף שיכול לעודד את קוראיו למצוא את הצעדים הבאים לפיתוח סביבתם החינוכית, ובאופן משני גם לשפר את מערכת היחסים השיתופית.

מרכיבי האינדקס עוצבו כך שייתמכו על ידי הידע והניסיון הממשי שיש לאנשי החינוך בעבודתם בשטח. הם מאתגרים ותומכים בפיתוח כל בית ספר באשר הוא ומתאימים לכל מסגרת הרוצה לעבור תהליך של שינוי גם אם אינו נחשב ל"מכיל".

- בהתייחסו לערכים ולמצבים של הוראה ולמידה יכול האינדקס לתמוך בתהליך השתפרות בית הספר. הוא מעודד השקפה הגורסת כי למידה מהווה תהליך שבו התלמידים הם שותפים פעילים ושישנו מיזוג בין מה שמלמדים אותם לבין החוויה האישית שלהם. זהו מסמך פרקטי הפורס את משמעותה של הגישה המכילה עבור בתי הספר על כל היבטיהם - בחדרי המורים, בכיתות ובמגרש המשחקים.

- בתי הספר מצאו כי החומרים באינדקס עזרו להם לזהות מקומות הדורשים שיפור, מקומות אשר אחרת היו נעלמים מעיניהם ונשארים ללא התייחסות וללא ניסיון ממשי לשנותם. LEA-Local Education Authorities
- מושגי המפתח של האינדקס הם "הכלה", "מחסומים ללמידה ולהשתתפות", "משאבים לתמיכה בלמידה ולהשתתפות", ו"תמיכה ברבגוניות". אלה מהווים שפה משותפת שבאמצעותה ניתן לשוחח על פיתוח גישה מכילה.
- ההכלה וההדרה הבית ספריים נחקרים לאורך שלושה ממדים של פיתוח בית הספר: יצירת תרבות מכילה, הפקת מדיניות מכילה (מבנים ארגוניים מתאימים) ופיתוח מערך עבודה בעל אופי מכיל (יישום). ממדים אלו נבחרו על מנת לכוון את החשיבה בנוגע לשינויים בית ספריים. הניסיון עם האינדקס מעיד כי הם נתפסים, בצורה מאוד רחבה, כדרכים חשובות להבניית הפיתוח הבית ספרי.
- אינדקס ההכלה הוא כלי מפורט מאוד, והאתגר הגדול הוא לדעת לעבוד איתו בצורה נכונה. אחת האפשרויות (המוצעת על ידינו) היא להתייחס לשאלון הראשוני (הכללי) ככלי ממנו יחליט הצוות המעריך במה להתמקד.

זקוק למידע נוסף	לא מסכים	מסכים במידה מסוימת	מסכים בהחלט	סמן X בתיבה המבטאת את דעתך	
מימד א' - יצירת תרבות של הכלה					
				כל אחד מרגיש רצוי	1.1.א.
				יש עזרה הדדית בין התלמידים	2.1.א.
				יש שיתוף פעולה בין חברי הסגל	3.1.א.
				יש כבוד הדדי בין חברי הסגל לבין התלמידים	4.1.א.
				יש שיתוף פעולה בין הסגל לבין ההורים	5.1.א.
				יש יחסי עבודה תקינים בין הסגל לבין הרשויות	6.1.א.
				יש מעורבות של כל הקהילות המקומיות בבית הספר	7.1.א.
				יש ציפיות גבוהות מכל התלמידים	1.2.א.
				הסגל, הרשויות, התלמידים וההורים מכירים בעקרונות ההכלה	2.2.א.
				כל התלמידים מקבלים אותו יחס	3.2.א.
				הסגל והתלמידים מכירים בכך שמאחורי התפקיד נמצא אדם	4.2.א.
				מחסומי הלמידה סולקו וקיימת השתלבות בכל ההיבטים של בית הספר	5.2.א.
				בית הספר שואף להפחית אפליה על כל צורותיה	6.2.א.

זקוק למידע נוסף	לא מסכים	מסכים במידה מסוימת	מסכים בהחלט	סמן X בתיבה המבטאת את דעתך	
מימד ב' - יצירת מדיניות של הכלה					
				חברי סגל חדשים מקבלים עזרה בעת הקליטה בבית הספר	2.1.ב
				בית הספר קולט את כל תלמידי האזור	3.1.ב
				יש לכולם נגישות פיזית למבני בית הספר	4.1.ב
				ארגון קבוצות למידה מבטיח הערכה לכל התלמידים	6.1.ב
				יש תיאום בין כל צורות הסיוע	1.2.ב
				הסגל עובר השתלמויות המסייעות להיענות לשוני של התלמידים	2.2.ב
				מדיניות של "חינוך מיוחד" בבית הספר הופכת למדיניות של הכלה	3.2.ב
				נעשה קישור בין עקרונות סיוע בלימוד כישורי חיים והתנהגות לעקרונות סיוע בלמידה	6.2.ב
				יש ירידה בהשעיה משמעתית	7.2.ב
				יש צמצום של מחסומי הנוכחות	8.2.ב
				יש הפחתה בגילויי הבריונות	9.2.ב

זקוק למידע נוסף	לא מסכים	מסכים במידה מסוימת	מסכים בהחלט	סמן X בתיבה המבטאת את דעתך	
מימד ג' - טיפוח עשייה של הכלה					
				תכנון ההוראה מתייחס ללמידה של כל התלמידים	1.1.ג
				כל התלמידים מקבלים עידוד להשתתף בשיעורים	2.1.ג
				יש טיפוח הבנה של השוני בשיעורים	3.1.ג
				יש מעורבות פעילה של התלמידים בלמידה	4.1.ג
				יש למידה תוך שיתוף פעולה	5.1.ג
				יש הערכה שתורמת להישגי כל התלמידים	6.1.ג
				המשמעת בכיתה מבוססת על כבוד הדדי	7.1.ג
				יש שיתוף הדדי בין המורים בתכנון, בהוראה ובבדיקה	8.1.ג
				שיעורי בית תורמים ללמידה של כולם	10.1.ג
				יש שיתוף של כל התלמידים בפעילויות מחוץ לכיתה	11.1.ג
				השוני בין התלמידים מנוצל כמשאב הוראה ולמידה	1.2.ג

הקליקו

להלן קישור לקובץ

הערות:

אין התייחסות לכלל השאלות המופיעות באינדקס.

כל אחד מהתבחינים בכל אחת מהטבלאות מבוסס למעשה על היגדים רבים המסייעים בהחלטה לגבי מידת התאמתו של ההיגד המרכזי לתהליכים הבית ספריים.

לדוגמה,

בהתייחס להיגד: "תכנון ההוראה מתייחס ללמידה של כל התלמידים" מופיעות השאלות הבאות:

האם ההוראה מיועדת לסייע בלמידה? האם בראשית השיעור מועלית חוויה משותפת שאותה ניתן לפתח בדרכים שונות? האם השיעורים משקפים את ההתעניינות של התלמידים? האם התכנון מבטא חסמי למידה והשתלמות של תלמידים מסוימים? האם התכנון משתדל לצמצם אותם? האם המורים בוחנים דרכים לצמצם את הצורך בסיוע יחידני לתלמידים?

בהתייחס להיגד "יש תיאום בין כל צורות הסיוע" מופיעות השאלות הבאות:

האם כל עקרונות הסיוע מרוכזים במסגרת אסטרטגיה שמטרתה להגדיל את כושרו של בית הספר להיענות לשוני? האם עקרונות הסיוע מכוונים למניעת חסמי למידה והשתלבות של תלמידים? האם קיימת מדיניות הכלה כוללנית הברורה לכל אחד בתוך בית הספר? האם קיימת תכנית ברורה כיצד שירותי סיוע חיצוניים יכולים לתרום לקידום התרבות המדיניות והעשייה החינוכית של הכלה? האם הסגל מודע לכל השירותים שיכולים לסייע בקידום הלמידה וההשתלבות בבית הספר? האם קיים תיאום בין כל היוזמות? האם עקרונות הסיוע מוכתבים על ידי טובת התלמידים ולא על ידי רצון שליטה על טריטוריה מקצועית?

להלן המחווה המלא לכל רשימת ההיגדים של האינדקס.

מומלץ לרכוש את החוברת המלאה של "אינדקס להכלה" (מתורגם לעברית)

כלים להערכה פנים בית ספרית - בית הספר כארגון מכיל

הערכה דינמית של ההתנהלות המערכתית של בית הספר להכלת הפרט - ד"ר פלורה מור

שאלות פתוחות

- **תעודת הזהות של בית הספר** (שם, סוג, יישוב, מספר תלמידים, מספר אנשי צוות, מבנה בית הספר)
- **תכניות תומכות הכלה או אחרות המופעלות בבית הספר** (שם התכנית, הגוף המפעיל, רציונל, יעדים, משתתפים).
- **אקלים ותרבות בבית הספר** - סדר היום החינוכי, האקלים הרגשי, הרכב הצוות המוביל, מדיניות התמיכה בשונות, ניהול השגרה והצבת הגבולות.
- **משאבי הצוות הבין מקצועי** - פירוט אנשי המקצוע השייכים לצוות המוביל את הטיפול בפרט בבית הספר, דרכי התנהלות של הצוות הבין מקצועי (הצב"ם).
- **משאבי הצוות החינוכי של בית הספר להכלת הפרט:**
 - < תפיסות ערכיות המניעות את עבודת חברי הצוות: עמדות, השקפות ומחשבות.
 - < מוכנות ופתיחות להרחבת תפקידי צוות בית הספר בהכלת התלמידים החווים מחסומים בלמידה ובהשתלבות.
 - < כישורים ומשאבים של חברי הצוות החינוכי להכלת הפרט.
 - < דפוסי ההתנהלות של הצוות החינוכי והטיפולי להכלת הפרט.
 - < דפוסי פעולתן של קבוצות המשקפות עבודת צוות שמטרתן למסד פדגוגיה מתאימה.
 - < דפוסי בנייה של קבוצות מורים שמטרתן למסד תהליכים בית ספריים להכלת הפרט.
 - < מסגרות לעבודת הצוות להכלת הפרט בעשייה עם התלמידים החווים מחסומים בלמידה ובהשתלבות.
 - < מסגרות לעבודת הצוות להכלת הפרט בעשייה עם הורי התלמידים.
 - < מסגרות לעבודת הצוות להכלת הפרט בעשייה עם גורמים בקהילה.

שאלות סגורות

באיזו מידה מבחינים בצרכים הסובייקטיביים ובכישורים השונים של המורים?
באיזו מידה קיימת הגדרה שיטתית של היעדים החינוכיים?
באיזו מידה ההוראה בבית הספר ממוקדת בהתפתחות ובלמידה? ועוד...

סיכום

- הגדרת הצרכים, המוקדים או תחומי החוזק שיש בהם פוטנציאל התפתחות בתחום הכלל הפרט בהתנהלות מערכתית של בית הספר.
- הגדרות מוקדים או תחומי עיסוק שיש בהם פוטנציאל התפתחות.
- הערכת מסוגלות הגורם המתערב (המדריכה) להרחיב את מסוגלות הצוות החינוכי להכלת הפרט בגישה אינטגרטיבית במסגרת תפקידו וזהותו המקצועית.

הערה:

בעלון זה הוצגו רק הכותרות של כלי המיפוי. לכל אחד מהסעיפים יש הסבר נרחב יותר.

מתוך פלורה מור (2006). לראות את הילדים, מדריך ליצירת סביבה חינוכית מגדלת לתלמידים בסיכון.

כלים להערכה פנים בית ספרית - בית הספר כארגון מכיל

הערכת ההכלה בבית הספר - צירים להתבוננות אורה גליק ונרקיס שור (נובמבר 2015)

מושג ההכלה בחינוך (Inclusive Education) הוא מושג רחב שלעיתים עלול להיתפס כערטילאי.

כדי לבחון את המושג עלינו לעבור בין שלושה ממדים של המושג: התרבות, המדיניות והיישום (בות' ואינסקו, 2009). היבטים של תרבות כוללים בתוכם תפיסות עולם, שפה ומנהגים המשקפים תרבות של הכלה. המדיניות כוללת בתוכה את המנגנונים ושגרות העבודה על-פיהם פועל בית הספר. היישום מתייחס לעבודת ההוראה בתוך הכיתה המתבססת על ראיית השונות.

עבודת הניהול הבית-ספרי היא מאוד אינטנסיבית ורוויה בפעולות יומיומיות שמצטרפות לכלל המעשה החינוכי. הכלי המוצע להלן מסייע למפות את בית הספר באמצעות מספר צירים המתייחסים לשלושת הממדים של ההכלה בבית הספר. איסוף התוצאות יאפשר מיפוי של תחומי החוזק ושל תחומים הזקוקים לחיזוק באשר להכלה בהיבטיה השונים.

ישנם מספר אופנים בהם ניתן להשתמש בכלי:

- לאחר שמתרחש אירוע בבית הספר, ניתן למלא את הכלי ולנתח את הממצאים.
- מילוי בתום אירועים באופן שוטף ולאורך זמן (שבוע, שבועיים) יציג לנו גרף של אופני תגובה ויציף את דפוסי ההתמודדות והפעולה הקיימים בבית הספר.
- ניתן לבקש מדמויות שונות בארגון למלא את הכלי ולקיים שיח אודות הממצאים.
- מדריכה יכולה לעשות שימוש בכלי במקביל לצוות בית הספר ולערוך דיון מלמד על הממצאים.

הכלי מאפשר התבוננות ולמידה ארגונית שהם מרכיבים התפתחותיים של ארגון מכיל בשלביו המתקדמים. צירים אלו אינם מבטאים עמדות של "טוב או רע", אלא צירי התפתחות בדרך אל ארגון מכיל. הצירים מייצגים ספקטרום של התפתחות כשהתנועה לכיוונים מנוגדים יכולה להיות גם היא חלק מצמיחה בהקשרים של הכלה, על כן יש להיעזר בכלי זה כמצע ללמידה ולא ככלי אבחוני-שיפוטי.

הכלי הוא דינמי ומציע מספר צירים אפשריים להתבוננות בהקשרים של הכלה. כל בית ספר יכול להוסיף צירים הנראים לו רלוונטיים לשם העמקת ההתבוננות על אופני ההכלה בבית הספר.

ס להערכת ההכלה (1)

לחץ להסברים

ציר מספר 1
כבי שרפות

1 2 3 4 5

מבנה

ציר מספר 2
תוספת

1 2 3 4 5

אינטגרטיבי

ציר מספר 3
יחוס חיצוני

1 2 3 4 5

יחוס פנימי

ציר מספר 4
פרט

1 2 3 4 5

הולסטי

ציר מספר 5
ניתן

1 2 3 4 5

התבוננות פנימה

ציר מספר 6
שמות

1 2 3 4 5

שמות

ציר מספר 7
איים של דע

1 2 3 4 5

ארגון למידה מנהל דע

תשובות

6
5
4
3
2
1
0

ציר 1 ציר 2 ציר 3 ציר 4 ציר 5 ציר 6 ציר 7

תשובות

ממוצעים

6
5
4
3
2
1
0

ציר 1 ציר 2 ציר 3 ציר 4 ציר 5 ציר 6 ציר 7

ממוצעים

ערכת ההכלה בבית הספר - צירים להתבוננות

אורה גליק ונרקיס שור (נובמבר 2015)

צירים
להתבוננות

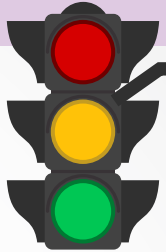
** בקבצים המצורפים ניתן לראות את הכלי בשלמותו
ובו מחוון לכל אחד מהצירים. ניתן להשתמש
בכלי בגרסה המופיעה בקובץ אקסל או בגרסה
המופיעה בקובץ הוורד. יש לקרוא תחילה את הקובץ
המתייחס במפורט לכל אחד מהצירים.

1. כיבוי שרפות 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ מניעה
2. אינטגרטיבי 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ תוספתי
3. ייחוס פנימי 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ ייחוס חיצוני
4. הוליסטי 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ פרטני
5. התבוננות פנימה 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ ניתוק
6. שונות 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ שונות
7. ארגון לומד, מנהל ידע 1_ 2_ 3_ 4_ 5_ איים של ידע

כלים להערכה פנים בית ספרית

כלי מיפוי המאפשרים לבית הספר לזהות את צורכי הפרט בו ולהכילם

רמזור

רמזור הוא כלי ראשוני העשוי לסייע בידי הצוות החינוכי והרב מקצועי לאסוף מידע מגוון על התלמידים. הכלי מסייע לחשוף את צוות בית הספר למכלול היבטים מגוונים המשפיעים על תפקודו של הלומד בבית הספר ומזמן איסוף מידע בתחומים רבים, לדוגמה: מצב כלכלי של המשפחה, בריאות, תפקוד משפחתי. מידע זה מאפשר היכרות רב ממדית עם התלמידים ומהווה בסיס לזיהוי צורכיהם. במקור נקרא כלי זה "רמזור" מאחר שהקשיים סומנו באדום והחוזקות בירוק.

- רמזור הוא כלי בלתי פורמלי הנפוץ בבתי ספר רבים ופועל מזה עשור. מקורו במחוז דרום והוא מתבסס על ידע שנבנה יחד עם "ג'ונט אשלים".
- לכלי זה גלגולים רבים ומגוון גרסאות. אחת מהן היא גרסה ממוחשבת.
- צוות בית הספר יחליט כיצד להתייחס למידע שעולה מהכלי בהקשר לפרופיל התלמידים ובהקשר לדרכי העבודה הבית ספריות. הכלי לא נועד להגדיר את נקודת החתך שמתחתיה יוגדרו התלמידים בסיכון.

נקודות ההסתכלות במיפוי רמזור: (כוכבית אחת מציינת היבטים המופיעים רק בגרסה השנייה. שתי כוכביות מציינות היבטים המופיעים רק בגרסה השלישית).

שמות ההורים, מספר האחים שנת עלייה ושפת אם, התלמיד ומשפחתו (מצב כלכלי, תפקוד משפחתי, מעורבות ותמיכת הורים), שהייה במסגרת חוץ ביתית - פנימייה / אומנה, מצב בריאותי,

מוצא הישגים לימודיים, אוריינות (שפת אם), ציוד וארגון, הכנת שיעורי בית ועבודות, יכולת ביטוי מילולית, יכולת ביטוי בכתב, יכולת לימודית, מעברים בין בתי ספר, ביקור סדיר, השתתפות סדירה במהלך היום, שעות הפנאי,

מוטיבציה, מעורבות ויצרנות לימודית, מעורבות חברתית, התנהגות ומשמעת, ביטויים התנהגותיים חריגים, קבלת סמכות הורים ומבוגרים, עצמאות, קשיים רגשיים, קשב וריכוז, צרכים מיוחדים ולקויות מאובחנות, לקויות למידה, מסגרות נוספות בהן הילד נמצא, טיפול בתוך בית הספר ומחוץ לו*

רמזור - מיפוי ממחושב

1	סיכון חמור - אינו מתפקד עפ"י נורמות	
2	סיכון חלקי- פערים בתפקוד	
3	תפקוד נורמטיבי- מתפקד לפי נורמות בייס ודרישותיו	
4	לא ידוע/לא רלוונטי	

מס'	שם תלמיד	תפקוד התנהגותי			
		התנהגות ומשמעת	ביטויים התנהגותיים חריגים	קבלת סמכות מורים / מבוגרים	עצמאות
		1. ההתנהגויות חריגות רבות וחמורות. 2. לעיתים רחוקות מעורב בתקריות חריגות. 3. התנהגות תקינה.	5. בדיקה מתמדת של גבולות גילויי תוקפנות 6. התקפי זעם 7. מעורבות באלימות 8. התנהגות מינית מסכנת 9. אימפולסיביות 10. קושי בדחיית סיפוקים 11. קושי באיפוק וריסון 12. חוסר משמעת קיצוני 13. אחר	1. לרוב אינו מקבל סמכות מבוגרים. 2. מקבל סמכות של מבוגרים מסוימים (באופן מובחן). 3. לרוב מקבל סמכות של המבוגרים.	1. מתקשה לשאת תסכולים, זקוק לתינוך מתמיד. 2. זקוק לתינוך לעיתים. 3. עצמאי.
1					
2					
3					

רמזור
מתורגם לערבית

רמזור
ממוחשב בצבעים

כלים להערכה פנים בית ספרית

כלי מיפוי המאפשרים לבית הספר לזהות את צורכי הפרט בו ולהכילם

מערכת המיפוי 360° - מבט הוליסטי

מערכת התמ"י הבית ספרי מכילה שאלון לאיסוף מידע. השאלון הוא כלי פשוט שניתן למלא אותו בכל מחשב הנגיש לאינטרנט. הוא מורכב משאלות המוסכמות על חמישה משרדי ממשלה בנוגע לתחומי הסיכון השונים של התלמיד: שאלות מפורטות בנוגע להישגים הלימודיים, התנהגות לימודית ועוד, ושאלות לגבי המשאבים הניתנים לילד במסגרת בית הספר ובקהילה. הכלי מאפשר הפקת נתונים מסוכמים מיד בסיום המילוי.

השימוש במערכת מסייע לבית הספר למפות את אוכלוסיית התלמידים, לאתר תלמידים בסיכון ולקבל תמונת מצב בית ספרית על צורכיהם. בהתאם לכך הכלים מהווים בסיס לתכנון ולהקצאת המשאבים העומדים לרשות בית הספר בהתאם לצורכי הילדים, ומאפשרים קיום שיח עם השירותים בקהילה ביחס לצורכי הילדים בבית הספר.

נק' ההסתכלות במיפוי: התנהגות לימודית, בריאות פיזית, השתייכות למשפחה, רווחה רגשית, השתלבות חברתית, התנהגויות בסיכון, משאבים הניתנים לילדים ועוד.

חשוב לציין כי מדובר בכלי העומד בכל דרישות אבטחת המידע, וכי הגישה אל הדוח נתונה בידי בעלי הרשאה בלבד. זהו כלי היכול להוציא חתכים כיתתיים, שכבתיים ובית ספריים. מילוי חוזר של השאלונים מאפשר לעקוב אחר התקדמות התלמידים.

המערכת פותחה במסגרת 360 - התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון. ביישובים בהם פועלת 360 (יישובים באשכולות 5-1) נמצאים כלים תואמים לשימוש כמענים לילדים בסיכון בקהילה, ופועלים מנהלי תכנית היכולים לסייע בשימוש בכלי ובחיזוק הדיאלוג עם השירותים בקהילה.

לוח 2: מספר התלמידים הסובלים מקשיים בתחומים הלימודיים השונים, לפי שכבה

השכבה	מס' כתות	מס' תלמידים	מתוכם: תלמידים עם קשיים	ציונים מתחת ל- 60				התנהגות לימודית	התנהגות בשיעורים	איחורים והיעדרויות
				שפה	חשבון	מדעים	אנגלית			
א	3	46	21	2	3	3	0	19	9	2
ב	3	44	21	4	2	5	0	17	10	4
ג	3	74	35	16	8	14	11	24	20	4
ד	4	59	24	9	6	8	6	12	15	5
ה	5	74	41	6	15	9	14	25	20	7
ו	3	90	49	12	18	9	18	41	28	13

לוח 3: מספר התלמידים עם קשיים בתחומי החיים השונים, לפי שכבה

השכבה	מס' כתות	מס' תלמידים מתוכם: תלמידים עם קשיים	בריאות פיזית והתפתחות	השפחה	רווחה רגשית	השתלבות חברתית	הגנה מפני אחרים	הגנה מפני סיכון התנהגויות	למידה ורכישת מיומנויות
א	3	46	21	4	7	6	7	1	2
ב	3	44	21	11	11	6	8	1	3
ג	3	74	35	15	14	9	4	3	1
ד	4	59	24	6	15	7	6	1	3
ה	5	74	41	16	22	13	16	2	3
ו	3	90	49	15	22	22	17	6	9

לוח 5: השירותים הניתנים לילדים בבית הספר, לפי שכבה

השכבה	מס' כתות	מס' תלמידים	שירות אחד לפחות	מתוכם: תלמידים עם קשיים	תגבור למודי רגיל	שעות שילוב לימודי	שעות פרטניות	ליווי יועצת/ פסיכולוגית	טיפול ביצירה והבעה	עבודה עם הורים	טיפול רגשי פרטני או קבוצתי	עבר וועדת השמה
א	3	46	17	21	5	0	12	3	2	0	0	2
ב	3	44	19	21	9	3	7	1	2	0	3	0
ג	3	74	25	35	3	6	13	0	4	0	6	3
ד	4	59	10	24	2	4	4	0	0	0	1	5
ה	5	74	18	41	2	8	11	2	1	0	1	17
ו	3	90	39	49	10	12	21	6	3	1	2	6
סה"כ	21	387	128	191	31	33	68	12	12	1	13	33

כלים להערכה פנים בית ספרית

כלי מיפוי המאפשרים לבית הספר לזהות את צורכי הפרט בו ולהכילם

מערכת המיפוי של רשת אורט - מבט הוליסטי

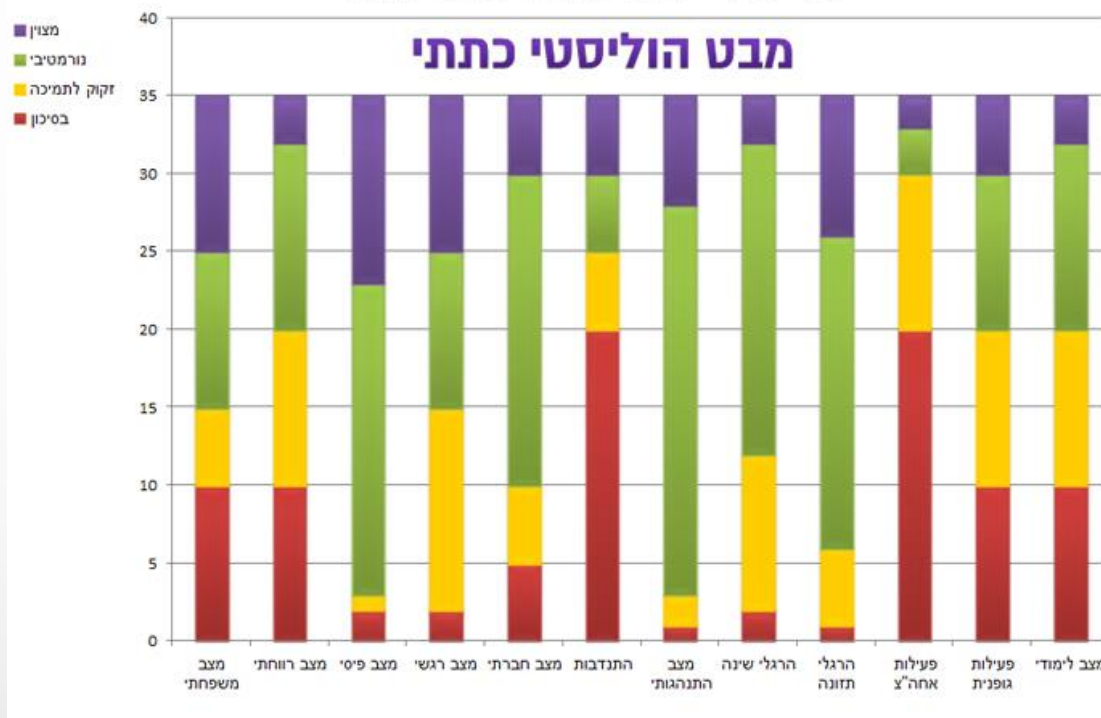
הערה:

מערכת זו דורשת הרשאה ואינה נגישה לכל. בעלון זה נציג רק את מאפייניה. אם בית הספר בוחר לעבוד עם כלי אבחון זה, עליו ליצור קשר עם רשת אורט.

מערכת המיפוי של רשת אורט "מבט הוליסטי" נועדה לאפשר הפעלה של תכניות התערבות מותאמות, מערכתיות, אישיות וקבוצתיות לתלמידים בתחומים הלימודיים, הרווחתיים, החברתיים, הבריאותיים והרגשיים. המטרה היא לא רק לתת תמונת מצב כללית על הכיתה, אלא גם תמונה של בית ספר ואף של הרשות כך שתכנית ההתערבות תהיה גם מערכתית בית ספרית.

מוקדי ההתייחסות במיפוי זה הם: מצב לימודי, פעילות גופנית, פעילות אחר הצהריים, הרגלי תזונה, הרגלי שינה, מצב התנהגותי, התנדבות, מצב חברתי, מצב רגשי, מצב פסי, מצב רווחתי ומצב משפחתי.

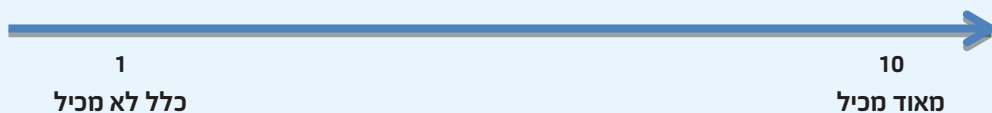
מיפוי ברמת הכיתה

ערכת ההכלה בבית הספר - סדנה בחדר המורים

סמנו על הסקלה בין 1-10 היכן נמצא לדעתכם
בית הספר מבחינה הכלה.

הסבירו את בחירתכם ונמקו (פרטו את הפרמטרים המכילים הקיימים בבית
הספר).

אם הצוות מתקשה להגדיר, ניתן לפרוס לפניו רשימת ההיגדים מתוך אינדקס
ההכלה (הרשימה מופיעה בעלון).

סמנו על גבי אותה הסקלה, היכן תרצו להיות בסוף שנת הלימודים הבאה,
בעוד שלושה חודשים מהיום. לדוגמה: אם סימנתם 7 ואתם רוצים להגיע
ל-7.7 בעוד שלושה חודשים, הסבירו כיצד תיראה ההתקדמות, מהי הנראות
שלה?

"תרגמו" את הצעדים הנדרשים לביצוע השינוי במונחים
של מטרות ויעדים אופרטיביים:

1.

2.

3.

הגורמים שיאפשרו את ההתקדמות הרצויה:

הערה: הקובץ המצורף מכיל את הסדנה 'המלאה' הכוללת גם את
ההיגדים של אינדקס ההכלה והמחון הנלווה.

איך מדריכים את זה...?

המטרה:

הכוונת בית הספר להערכה פנימית של תהליכי הכלה בית ספריים

השלבים:

דיון לגבי חשיבות ההערכה הדינמית של האוריינטציה המערכתית בהסתכלות על תהליכי הכלה בית ספריים

- המשתתפים בדיון זה ייקבעו בהתאם להחלטת מנהל בית ספר
- מומלץ להיעזר בסדנה המוצגת בעלון

הצגת הכלים בפני המנהל / הצוות הרב מקצועי בבית הספר. ניהול שיח ובחירת הכלים המתאימים לבית הספר

- אינדקס ההכלה / הערכה דינמית של פלורה מור / צירים בהערכת בית הספר
- רמזור / 360 / אורט הוליסטי

בחירת גורם בית ספרי (אדם בודד או צוות) אשר יוביל את תהליכי ההערכה, יקבע את הגורמים המעריכים וירכז את הנתונים העולים גם מהמיפויים הכיתתיים. קביעת לוח לתהליכי הערכה

- אין כוונה שהמדריכה הבית ספרית תקיים את תהליכי ההערכה בעצמה, אלא תנחה במידת הצורך,

ריכוז המידע מהמעריכים השונים וניתוח הממצאים העולים ממיפויים הכיתתיים. ארגון המידע לכדי פילוחים שונים

- יש לאגם את המידע הן מהערכה הבית ספרית והן מהנתונים העולים מהמיפויים הכיתתיים מנקות מבט בית ספרית

ניתוח המידע והסקת מסקנות באמצעות
שאלות שאלות ומפת ההתבוננות

- שאלות השאלות יכולה להיעשות בהסתמך
על המסמך "מהו בית ספר מכיל"
- מפת ההתבוננות מצורפת (היפר קישור)

יצירת תעדוף והגדרת יעדי הכלה בית ספריים
ויעדים לעבודת המדריכה בבית הספר

- בחירת מטרות ומשימות שיש להן השפעה
מרבית על קידום תהליכי ההכלה בבית
הספר בהתייחס לקשיים שנמצאו, לחזקות
שבחרים לטפח

התוצר המצופה:

התוויה של יעדים בית ספריים מכווני הכלה
הגדרת מטרות ההדרכה בתחום ההכלה

מפת ההתבוננות

- שיטות להתמודדות
עם קשיים
- שיטות להעלאת
מוטיבציה

- מנגנונים למיפוי צרכים
- מנגנונים להקצאת סיוע
- הבניית תמיכה פזיים הולמים
- הסדרת דרכים לחלופי מידע
- ולתאום
- הסדרת מנגנוני תמיכה
- הבניית הקשר עם מקורות
סיוע
- בחירת תכניות חינוכיות
- מתאימות
- הסדרת קשרים עם שירותי
טיפול בקהילה.

חזון
תפיסה
פיתוח מקצועי

כמה מילים על מפת ההתבוננות

מפת ההתבוננות היא כלי המיועד לשרת את המדריכה בעבודתה.

המטרה בבניית כלי זה הייתה לסייע למדריכה בתהליכי ההתבוננות על בית הספר (לאחר איסוף המידע מכלי ההערכה והמיפוי) ובקביעת מטרות העבודה שלה.

הכלי מייצג את מכלול הגורמים שיש לשים לב אליהם בתהליכי ההכלה הבית ספריים, ובעיקר את הקשרים ביניהם.

על מנת להסביר זאת בצורה מובנית יותר נזדקק לדוגמאות:

מנהל בית הספר - מה אנחנו יודעים על מנהל בית הספר? הניסיון שלו, העמדות והאמונות שלו, סגנון הניהול שלו.

המורה - מה אנחנו יודעים על המורה המודרך או על צוות ההוראה בכלל? מאפיינים, עמדות שבהן אוחזים בהקשר להכלה, ידע מקצועי שיש להם, עולמם האישי, תפיסת המסוגלות העצמית, מידת היכולת שלהם להכיל.

התרבות הבית ספרית - האם קיימת תפיסה בית ספרית של הכלה? עד כמה התרבות הבית ספרית רואה בשונות ערך? עד כמה קיימת אמירה לגבי חשיבות פיתוח תפיסת השייכות לכלל באי בית הספר? עד כמה קיימת הסתכלות הוליסטית של תלמיד - הורים - קהילה - בית ספר?

המדיניות הבית ספרית - האם קיימים מבנים ארגוניים מאפשרי הכלה בבית הספר: מנגנונים להערכה בית ספרית פנימית, למיפוי צרכים, לאיגום משאבים, להסדרת חילופי מידע ותיאום, להיוועצות, למפגשים סדירים של צוות רב מקצועי? האם קיימים תנאים פיזיים הולמים? האם ישנה הסדרה של מנגנוני תמיכה? האם מובנה קשר עם מקורות סיוע? האם נעשה תהליך מושכל לבחירת תכניות תומכות הכלה? האם מוסדר הקשר עם שירותי הטיפול בקהילה? וכו'...

רמת היישום - האם בית הספר מכוון ליצירת ידע וכלים המאפשרים יישום תהליכי הכלה בבית הספר - פיתוח מקצועי מתאים, כלי מיפוי ובקרה, פיתוח שיטות ומודלים להוראה בכיתה ההטרוגנית? וכו'.

נקודת ההסתכלות האחרת נוגעת לקשרים בין המעגלים השונים

קשרי מנהל - מורה - עד כמה מנהל בית הספר מעצים ומכיל את מוריו? עד כמה הוא מחזק בהם את תחושת המסוגלות ודואג לרווחתם?

קשרי תרבות - מנהל - מורה - עד כמה קיים חיבור בין עמדות המנהל לבין אלו של מוריו? האם הדבר תואם לתרבות ההכלה הבית ספרית? האם מדובר בשפה משותפת?

קשרי מדיניות - מנהל - מורה - האם המבנים הארגוניים בבית הספר מאפשרים הכלה של מורים או של תלמידים בלבד?

קשרי יישום - מנהל - מורה - האם יישום ההכלה בבית הספר נעשה באופן המתאים גם לצוות המורים? האם קיים פער בין מה שדורש המנהל לבין מה שהמורים מרגישים שהם מסוגלים לבצע?

קשרי מדיניות - מורה - ויישום - האם המבנים הארגוניים מייצרים מרחבים המאפשרים רכישת והבנייה של ידע וכלים מקדמי הכלה?

והיכן כל הדברים האלו פוגשים את התלמיד ואת הוריו - האם התרבות הבית ספרית, המבנים הארגוניים שלה והפרקטיקה מכוונים ליצירת חיבורים מקדמי הכלה עם ההורים?

כל מה שהוצג כאן הוא בבחינת דוגמאות בלבד. ישנן עוד שאלות רבות שאפשר ואף כדאי לשאול.

שאלות אלו יכולות לעזור למדריכה לזהות ביחד עם צוות המודרכים בבית הספר את הנושאים שעליהם כדאי לשים את הדגש ובעיקר על איזה צירים לשים את הדגש (קשרי מורה מנהל ותרבות, קשרי מורה מנהל ומדיניות, קשרי מורה - מנהל - יישום ...)

הישן יתחדש והחדש יתקדש...

שפה אחת ומיפויים אחדים - קריית חינוך "דרור" מאמרה של הילה ארזי- חטאב

סיפורו של בית ספר "דרור" (2280 תלמידים) ובחירת צוות המורים וההנהלה למפות את התלמידים בכל תחומי התפקוד מתוך מטרה להפוך מידע זה לידע ולפתח את הזירות והדרכים לשיפור רמת התפקוד של כל תלמיד ותלמיד.

המיפוי בכל תחומי התפקוד מבוסס על סקלה בת ארבעה מצבים: בסיכון, בקידום, נורמטיבי, מצוין.

הקליקו

תמ"ה - כלי למיפוי תמונת מצב בית ספרית של תהליכי הוראה למידה

תמ"ה הוא כלי אבחוני מערכתי הבודק ישירות את ניהול הפדגוגיה של בית הספר. כלי זה נועד ליצור תמונת מצב של הפרקטיקות הרווחות בפדגוגיה של בית הספר ושל התהליכים הניהוליים המעצבים אותה.

כלי המיפוי מורכב מארבעה רכיבים: צפייה בשיעורים, צפייה בישיבות של צוותי מורים, שאלון עמדות ותפיסות מורים לגבי הוראה ולמידה וקבוצות מיקוד לבדיקת עמדות ותפיסות תלמידים לגבי הוראה ולמידה.

הקליקו

מקרה פרט(ני) - אבחון ארגוני מנקודת מבט תדהר גוטמן

אבחון ארגוני מאפשר לעצור ולהתבונן בנהלים, בתהליכים ובנורמות של הארגון, ללמוד מהם וליצור תמונת מצב עדכנית של הארגון ואופיו. מתוך הלמידה הזו אפשר לזהות את הטעון חיזוק ושיפור ולגזור תכנית עבודה מעודכנת. במאמר זה מוצע כלי להסתכלות בית ספרית

הקליקו

אי זקופי הקומה / מקור לא ידוע

מצגת העוסקת בהכרה בשונות, אך יותר מכל היא בודקת את התפיסה הבית ספרית: למה בית ספר חותר? מהן המטרות שלו?

הקליקו

הנושא הבא לעלון: למידה מהצלחות

מוריה טלמור, מדריכה ארצית

יעל גודל, מחוז דרום

מיכל פרנקל, מחוז תל אביב

נרקיס שור, מחוז חיפה

עידית הוכנברג, מחוז מנח"י, ירושלים

עליזה שפירו, מחוז צפון

עיצוב גרפי גלית סבג "טו דו דיזיין"

הוצאה לאור גף הפרסומים, משרד החינוך

ה'תשע"ו 2016